

**DELO NA ČRNO -
ČRNA PRIHODNOST!**

Uvod

Fenomen neprijavljenega dela in zaposlovanja na črno poznamo pod različnimi besedami, najpogosteje pa ga srečujemo in poznamo pod izrazoma delo na črno ter siva ekonomija.

Zaposlovanje in delo na črno sta naša skupna problematika, kajti delo bi moralo posameznika krepiti, zadovoljiti in izpolnjevati, ne pa očrniti, obremeniti in ga pahnuti v težke položaje, tudi brezizhodne socialne stiske. Delo in zaposlovanje na črno negativno vplivata na polno zaposlenost, kakovost in produktivnost dela ter na celostno socialno povezanost. Povezano je tudi s slabimi delovnimi pogoji in tveganjem za zdravje delavca, slabšimi možnostmi za napredovanje in z nezadostnim socialnim varstvom. Mnogi se zavedajo problematike in vidijo rešitve v preoblikovanju nekaterih oblik neprijavljenega dela v zakonito obliko. Delo na črno je zelo pomembna tematika, katero je potrebno obravnavati iz različnih vidikov. Vsem pa je skupen cilj zaščititi človeka, delavca in njegove pravice.

Med branjem te brošure boste spoznali, kam lahko vodita zaposlovanje in delo na črno. V črno prihodnost? Spreglejte in odkrijte svetlejšo plat.

Kdo so glavni igralci pri zaposlovanju in delu na črno?

Delodajalci pri zaposlovanju posameznika večkrat najdejo različne izgovore, da se izognejo rednemu zaposlovanju. Tako mu ponujajo zgolj poskusno delo, ki pa se nato nikoli ne konča, in

možnost, da delavca prijavijo v zavarovanje v osmih dneh po nastopu dela, do katerega nato nikoli ne pride. Vendar je sklenitev pogodbe o zaposlitvi obojestranski dogovor delodajalca in delavca o dolžnostih in pravicah. Pogodba o zaposlitvi je torej v korist delavcu in delodajalcu

„Si se pritožil zidarju za napake?“

„Ne morem, nimam računa!“

in zagotavlja podlago za pravno varnost. Tudi delavec se s podpisom pogodbe o zaposlitvi med drugim zaveže, da bo vestno opravljal delo, za katero je sklenil pogodbo o zaposlitvi, da bo upošteval zahteve in navodila delodajalca v zvezi z izpolnjevanjem pogodbenih in drugih obveznosti iz delovnega razmerja, da bo spoštoval in izvajal predpise o varnosti in zdravju pri delu, da bo varoval poslovne skrivnosti, da se bo vzdržal vseh ravnanj, ki glede na naravo dela, ki ga opravlja, materialno ali moralno škodujejo ali bi lahko škodovala poslovnim interesom delodajalca ter da ne bo izvajal konkurenčne dejavnosti brez pisnega soglasja delodajalca.

Posebno skupino kršiteljev pa predstavljajo posamezniki, ki opravljajo delo in storitve na črno, ne da bi imeli za to prijavljeno dejavnost. V tem primeru imamo posameznika, ki opravi

storitev, za katero ne izda računa, ne da jamstva in ne plačuje davkov in prispevkov za socialno varnost ter tako predstavlja veliko neloyalno konkurenco vsem, ki poslujejo v skladu s predpisi. Na drugi strani pa je oseba, ki je naročila storitev na črno, za opravljeno delo pa nima jamstva in v primeru okvare ali slabo opravljene storitve nima možnosti reklamacije ali drugega pravnega varstva.

Delo in zaposlovanje na črno vplivata prav na vse ljudi – nekateri ne prispevajo ničesar v državne blagajne, iz katerih se financirajo socialne in druge storitve v javnem interesu, zato moramo drugi prispevati toliko več, da se ohranjajo in vzdržujejo temelji socialne države. Posamezniki, ki se ujamejo v pasti neprijavljenega dela, pa dolgoročno negativne učinke običajno prepoznajo prepozno ...

„Greš že na porodniško?“

„Ne morem, delam na črno!“

Spoznajte zaposlovanje na črno

Da gre za zaposlovanje na črno, lahko trdimo takrat, kadar delodajalec:

- z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oz. pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje;
- zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev;
- omogoči delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščenice organizacije za posredovanje dela ali če omogoči, da to napotnico uporabi za delo druga oseba;
- omogoči delo upokojujencu, ki prejema pokojnino brez sklenjene pogodbe civilnega prava;
- v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo.

Sankcije za zaposlovanje na črno?

Zaposlovanje na črno je prepovedano! Za tistega, ki zaposluje na črno, naj bo to podjetnik ali pravna oseba, ki delovno silo zaposli na črno, so predvidene sankcije. Za zaposlovanje na črno in ugotovljene kršitve zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno so predvidene visoke globe. Morda pa niste vedeli, da je zaposlovanje na črno tudi kaznivo dejanje, za katero je zagrožena tudi zaporna kazen do enega leta oz. v določenih primerih do treh let!

<http://www.mddsz.gov.si/>

**SKUPAJ
USTAVIMO
DELO IN
ZAPOSLOVANJE
NA ČRNO -**

**ZA SVETLO
PRIHODNOST!**

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO
IN SOCIALNE ZADEVE
Kotnikova 5, 1000 Ljubljana
www.mddsz.gov.si, e: gp.mddsz@gov.si

Poznate delo na črno?

Za delo na črno se šteje opravljanje dejavnosti oz. dela, če podjetje ali podjetnik:

- opravlja dejavnost, ki ni vpisana v ustreznih register, ali če nima z zakonom predpisanih listin o izpolnjevanju pogojev za opravljanje registrirane dejavnosti;
- opravlja dejavnost oz. delo in ni vpisan ali priglašen, kot to določajo zakoni;
- opravlja dejavnost kljub začasni prepovedi opravljanja dejavnosti;
- če tuje podjetje (razen podjetja s sedežem v državi članici Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora ali Švicarske konfederacije, ki opravlja storitvene dejavnosti v skladu z zakonom, ki ureja storitve na notranjem trgu), ne opravlja dejavnosti v Republiki Sloveniji v podružnicah ali opravlja dejavnost brez ustreznega dovoljenja;
- za delo na črno se šteje tudi če posameznik opravlja dejavnost oz. delo in ni vpisan ali priglašen, kot to določajo zakoni.

Sankcije za delo na črno

Delo na črno je prepovedano! V primeru ugotovljenih kršitev vam lahko nadzorni organ izreče visoko globo in tudi z odločbo prepove opravljanje tega dela ter začasno zaseže predmete, s katerimi je bilo delo opravljano.

Tudi **soudeležba pri delu na črno** je prepovedana! Soudeleženec dela na črno je vsaka pravna oseba, podjetnik ali posameznik, ki eni ali več osebam, pravnim osebam ali podjetnikom, omogoči opravljanje dela na črno.

Ste delali ali bili zaposleni na črno?

Če ja vaš odgovor pritrdilen, ob tem žal nimamo dobrih novic. Neprijavljeno delo povzroči pri posamezniku številne posledice, ki vplivajo na kakovost njegovega življenja. Pri delu je morda kratkoročno res najpomembnejše plačilo za opravljeno delo, pa vendar so slabosti dela in zaposlitve na črno še mnogo dolgoročneje in neprijetnejše, saj:

- nimate obveznega zdravstvenega zavarovanja;
- niste zavarovani za primer nezgode pri delu ali poklicne bolezni, zato ostanete brez zaposlitve in brez nadomestila v primeru vaše nezmožnosti za delo;
- so pogoji, v katerih delate, nenadzorovani ter pogosto slabši in težji, saj delavec na črno nihče ne ščiti (potencialno ste izpostavljeni večji možnosti nesreč);
- ste pred večjim tveganjem za izgubo dela;
- ste brez zagotovila, da boste dejansko prejeli plačilo za opravljeno delo;
- ste brez pravice do odpravnine, letnega dopusta, regresa za letni dopust, regresa za prehrano, povrnitve potnih stroškov in drugih pravic, ki izhajajo iz delovnega razmerja;
- niste upravičeni do nadomestila za primer brezposelnosti;
- se vam opravljeno delo ne všteva v delovno dobo in to obdobje se vam ne bo upoštevalo za pokojnino.

Stopite izpod črnega dežnika

V zaposlitvi in delu na črno ni rešitve, vsaj ne take, ki bi posamezniku in družbi kot celoti prinašala koristi. Zato vztrajajte pri iskanju rednega dela, morda lahko na začetku poskusite z različnimi manjšimi in kratkotrajnejšimi deli, katerih prihodnost je lahko optimistična.

Če ste že v krogu neprijavljenega dela, spregovorite, ne molčite in prepoznano zaposlovanje na črno ali delo na črno prijavite. Prijavite lahko torej tako delodajalce, ki vas ali druge silijo k črnemu delu, ali posameznike, za katere veste, da je delo na črno njihov zaslužek. Prijava suma dela ali zaposlovanja na črno mora vsebovati dovolj podatkov o kršitvi in kršitelju, da lahko pristojen nadzorni organ navedbe preveri in ustrezno ukrepa. To je še posebej pomembno, če želite, da vaša prijava ostane anonimna.

Za nadzor na tem področju so odgovorni različni organi (npr. carinska uprava, različni inšpektorati in policija), neposredna pristojnost pa je dodeljena naslednjim organom:

Za zaposlovanje na črno:

- Inšpektorat Republike Slovenije za delo, dosegljiv na telefonski številki 01 43 61 411 (samodejni telefonski odzivnik) in e-naslovu irsd@gov.si.

Za delo na črno:

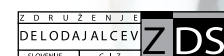
- Tržni inšpektorat Republike Slovenije, dosegljiv na e-naslovu gp.tirs@gov.si;
- Davčna inšpekcija, dosegljiva na e-naslovu prijave durs@gov.si ali brezplačni telefonski številki 080 30 60;
- Prometni inšpektorat Republike Slovenije, dosegljiv na e-naslovu mpz.pirs@gov.si.

Naj črna nikar ne (p)ostane edina barva vašega dela.

Pokrovitelj:

Podporniki:

Oblikovanje: Niba d.o.o.

Prihodnost je svetla

Verjemite v boljšo prihodnost in si za cilj zastavite zakonito obliko dela. Neprijavljeno delo je črno, vsekakor pa ni vse tako črno, kljub prav nič rožnati situaciji v družbi ter na trgu dela in kljub številkam, ki govorijo o številu brezposelnih, torej tistih, ki še niso našli dela. Prednosti redne oblike zaposlitve so številne (možnost porodniškega dopusta, zdravstveno zavarovanje, pokojnina). Najti redno zaposlitev, pa zagotovo ni vedno preprosto.

„Kdaj greš pa ti v penzijo?“
„Ne morem, sem delal na črno!“

Poleg delovnega razmerja obstajajo tudi številne, že uveljavljene zakonite možnosti zaposlitve in dela, zato vam te oblike na kratko predstavljamo.

- **Podjemna pogodba** se sklene, če gre za delo podjetnika, ki ni zaposlen pri delodajalcu in ne obstajajo elementi delovnega razmerja, gre pa za njegovo fizično ali umsko delo, ki da določen dogovorjeni rezultat dela v določenem času. Podjemnik (delavec, zaposleni) se zaveže, da bo posel opravil, naročnik (delodajalec) pa se s pogodbo zaveže, da mu bo za to plačal.

- **Avtorska pogodba** se sklene za avtorsko delo. Za avtorska dela veljajo zlasti dela, kot so npr. govori, pridige in predavanja; zapisana dela, npr. leposlovna dela, članki, priročniki, študije ter računalniški programi; glasbena dela z besedilom ali brez njega; gledališka, gledališko-glasbena in lutkovna dela, avdiovizualna, likovna in arhitekturna dela ... Če gre za izvršitev dela, ki izpolnjuje pogoje za avtorsko delo, lahko avtor z naročnikom sklene avtorsko pogodbo o naročilu dela, s katero se zaveže ustvariti določeno delo in ga izročiti naročniku, naročnik pa se zaveže, da mu bo za to plačal honorar.

- Dopolnilna dejavnost je pogovorno znana kot »popoldanski s. p.«. Posameznik, ki je lahko redno zaposlen, upokojenec ali študent, ima možnost prijaviti dopolnilno dejavnost in tako realizirati svojo poslovno idejo kot samostojni podjetnik. Za dopolnilno dejavnost si posameznik prispevkov za socialno zavarovanje ne plačuje sam, ampak je zavarovan iz drugega naslova, plača le pavšalni prispevek za pokojnino.

- **Osebn dopolnilno delo** je, kadar posameznik pomaga v gospodinjstvu in opravlja temu podobno delo, nabira in prodaja gozdne sadeže in zelišča ter opravlja druga manjša dela, pod pogojem, da posebni predpisi ne določajo drugače. Za osebno dopolnilno delo se šteje tudi, kadar posameznik izdeluje izdelke domače in umetne obrti. Osebn dopolnilno delo se lahko prijavi pri upravni enoti, vendar le za dela, ki so izrecno navedena na seznamu del, ki se lahko opravljajo kot osebno dopolnilno delo.

Osebn dopolnilno delo in dopolnilna dejavnost sta lahko prava pot, da preverite svojo poslovno idejo in podjetniško žilico ter pozneje registrirate svojo dejavnost kot samostojni podjetnik – posameznik.

- Za **kratkotrajno delo** se šteje brezplačno opravljanje dela v mikro družbi, zasebnem zavodu ali pri podjetniku z največ desetimi zaposlenimi, kadar jih opravlja zakonec podjetnika ali lastnika oz. solastnika gospodarske družbe oz. zasebnega zavoda ali oseba, s katero je v sorodu do prvega kolena, in traja največ 40 ur mesečno.